

NORDANSTIGS
KOMMUN

Välfärdsbokslut - för ökad kunskap om hälsa och välfärd

Nordanstig (KF)

2018

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	3
2 Sammanfattning	4
3 Under 2016-2018 ska folkhälsan i Nordanstigs kommun succesivt förbättras	5
3.1 Livsvillkor	5
3.2 Livsmiljö	15
3.3 Levnadsvanor	19
4 Nordanstigs kommun vision 2020 och slutsatser i välfärdsbokslutet	24
5 Åtgärdsplan.....	25

1 Inledning

Välfärdsbokslutet beskriver utvecklingen inom de områden som påverkar hälsan och redovisar utvecklingen inom de 11 nationella målområdena för folkhälsan. Hälsan i befolkningen blir allt bättre. Det är en positiv utveckling som visar att satsningar som gjorts inom välfärdssektorn, kommuner, landsting och regioner på många sätt har varit lyckade.

Den utmaning vi står inför är de hälsoskillnader som finns mellan olika befolkningsgrupper och att dessa skillnader ökar. Personer med låg utbildning har en sämre hälsa och ofta också sämre levnadsvanor. Barn som växer upp i familjer med svag ekonomi ges inte samma förutsättningar för en bra utveckling och ett gott liv. Skillnader i hälsa och uppväxtvillkor riskerar att skapa minskad tillit och gemenskap i samhället och ökar risken för ohälsa.

Socialt hållbara samhällen har förmågan att skapa och bibehålla en god hälsa i hela befolkningen. Välfärdsbokslutet är en mätare för hur socialt hållbart Nordanstig är och lyfter fram de områden som behöver förbättras.

2 Sammanfattning

Folkhälsan i Sverige är fortsatt god men stora skillnader finns mellan olika delar av landet. Dessutom är utvecklingen inte lika gynnsam för dem med förgymnasial utbildning jämfört med dem med eftergymnasial utbildning, exempelvis sett till medellivslängd, självskattad hälsa, fetma, hjärtinfarkt och lungcancer.

Utvecklingen av befolkningens livsvillkor och levnadsförhållanden skiljer sig åt avsevärt mellan kommunerna, sett till behörighet till gymnasiet och långtidsarbetslöshet, liksom upplevelsen av trygghet och tillit som också visar stora skillnader mellan olika grupper i samhället.

Skillnaderna i hälsa för befolkningen är ett stort problem och då inte bara på individnivå utan även för samhället i övrigt. En god hälsa för alla skapar bättre förutsättningar för social hållbarhet och gynnar samhällsekonomin. Regeringens mål är att minska skillnaderna i hälsa inom en generation.

Bland Nordanstigs elever i årskurs 8 och årskurs 2 på gymnasiet är det över 80 procent som anser sig ha inflytande i skolan men få anser sig ha möjligheter att framföra sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen.

Det sociala deltagandet är något lägre i Gävleborg än i riket. Detta kan åtminstone i viss utsträckning bero på att utbudet av olika aktiviteter varierar mellan platser. Gävleborgarna tycks framför allt vara mindre benägna att delta i kulturella evenemang och större privata sammankomster. Äldre har ett betydligt lägre socialt deltagande än yngre.

Barns och ungas uppväxtvillkor är olika, vilket visar sig när man jämför andelen barn som växer upp i ekonomiskt utsatta hushåll. Små ekonomiska marginaler är vanligare bland yngre, personer med låg utbildningsnivå, personer från utomnordiska länder samt kvinnor födda i andra nordiska länder.

Fallskador bland äldre minskar bland kvinnor i de flesta regioner, men betydligt fler kvinnor drabbas jämfört med män. Skador bland barn minskar men det finns regionala skillnader. Pojkar skadas oftare än flickor.

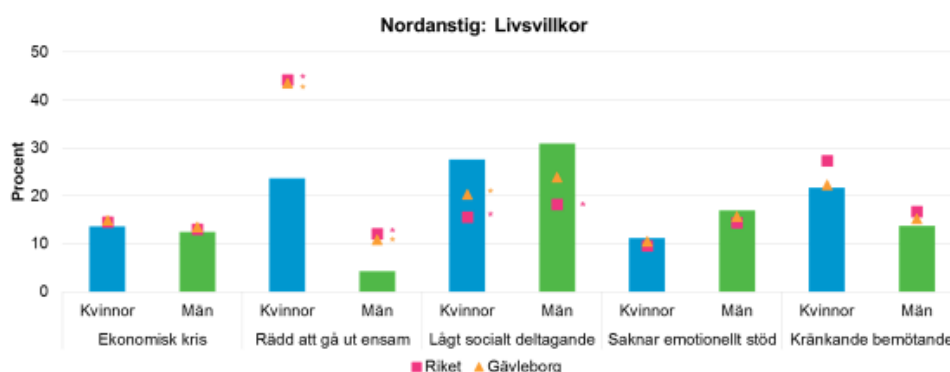
Andelen som uppnår 150 aktivitetsminuter per vecka är 61 procent bland kvinnorna och 58 procent bland männen i vår kommun. Det är något lägre för både kvinnorna och män i jämförelse med riket, där är andelen 64 procent för både män och kvinnor. Fler unga än äldre och fler med eftergymnasial utbildning jämfört med förgymnasial utbildning är fysiskt aktiva utifrån frågan om aktivitetsminuter.

Under en lång tid har det varit en positiv utveckling med allt fler ungdomar som avstår från alkohol och tobak i de tidiga tonåren. Denna positiva utveckling verkar fortsätta. Det är dock värt att notera att alkoholvanorna bland gymnasieelever och många vuxna fortfarande har en oroande hög nivå.

3 Under 2016-2018 ska folkhälsan i Nordanstigs kommun succesivt förbättras

3.1 Livsvillkor

Livsvillkoren omfattar sådana aspekter som berör det samhällssystem individen lever i och som ofta ligger utanför den enskilda individens omedelbara kontroll, exempelvis lagstiftning och välfärdssystem. Källa folkhälsa.

Stjärnorna markerar att kommunens resultat är signifikant skilt från riket (rosa stjärnor) eller länet (orange stjärnor). Signifikansnivå 95%.

Källa: Nationella folkhälsoenkäten 2018 och Samhällsmedicin, Region Gävleborg

3.1.1 Delaktighet och inflytande i samhället

Individer och grupper behöver känna delaktighet och att de kan påverka sina egna livsvillkor och utvecklingen av samhället. Det motsatta innebär att man känner maktlöshet och utanförskap kan uppstå. Detta målområde för folkhälsopolitiken strävar mot att stärka förutsättningarna för ett socialt och kulturellt deltagande för alla.

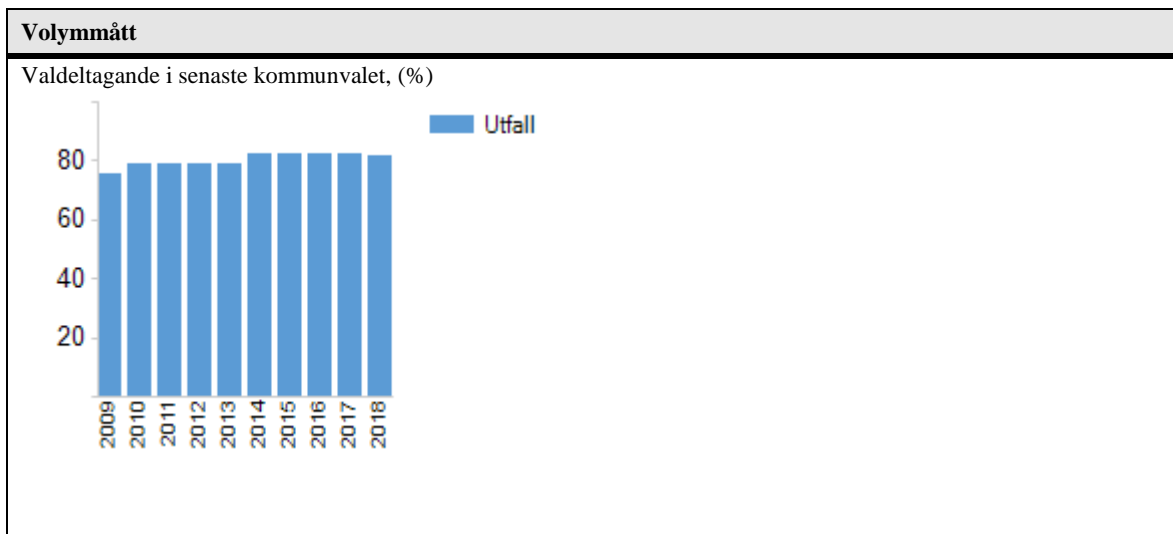
Valdeltagande

Att mäta valdeltagandet ger en god bild av hur delaktiga och inflytelserika medborgarna känner sig eftersom känslan av att kunna påverka och känslan av tillhörighet påverkar valdeltagandet.

Analys

Valdeltagandet 2018 var något lägre än i föregående val och lite skillnad mellan de geografiska områdena med högst valdeltagande i Bergsjö på 81,41 % de övriga orterna väldigt jämna runt 80%.

En marginell minskning av valdeltagande i landstings, riksdags- och kommunvalet 2018 mot förra valet 2014, däremot i länet och riket ser man en liten ökning.

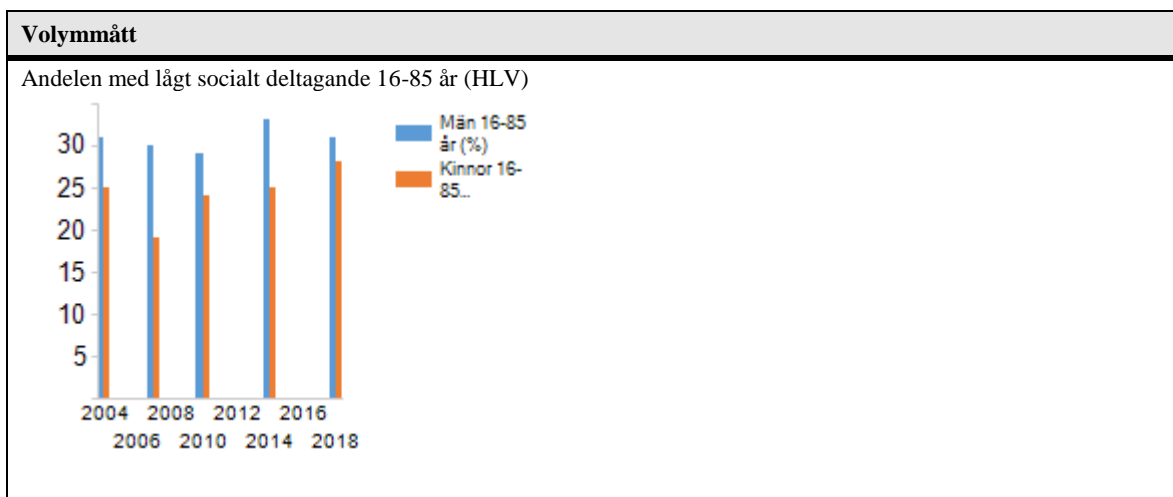
Socialt och kulturellt deltagande

Socialt deltagande och tillit bildar tillsammans vad man kallar socialt kapital – hur sociala relationer och nätverk påverkar kollektiv handling för det gemensamma bästa. För en individs känsla av livskvalitet spelar det sociala deltagandet och de sociala relationerna en stor roll. Generellt har personer med sämre ekonomiska förutsättningar också visat sig ha lägre socialt och samhällsligt deltagande.

Analys

Andelen män med lågt socialt deltagande i kommunen har legat stadigt runt 30% under tidsintervallen 2007-2018, man ser en ökning av lågt socialt deltagande bland kvinnorna i Nordanstig över tid 21% 2007 till 28% 2018. I jämförelse med riket och länet så är andelen med lågt socialt deltagande högre i Nordanstigs kommun.

De som känner tillit till andra är mer intresserade av att delta i sociala aktiviteter, vilket kan bidra till bättre hälsa och en förutsättning att känna sig trygg.

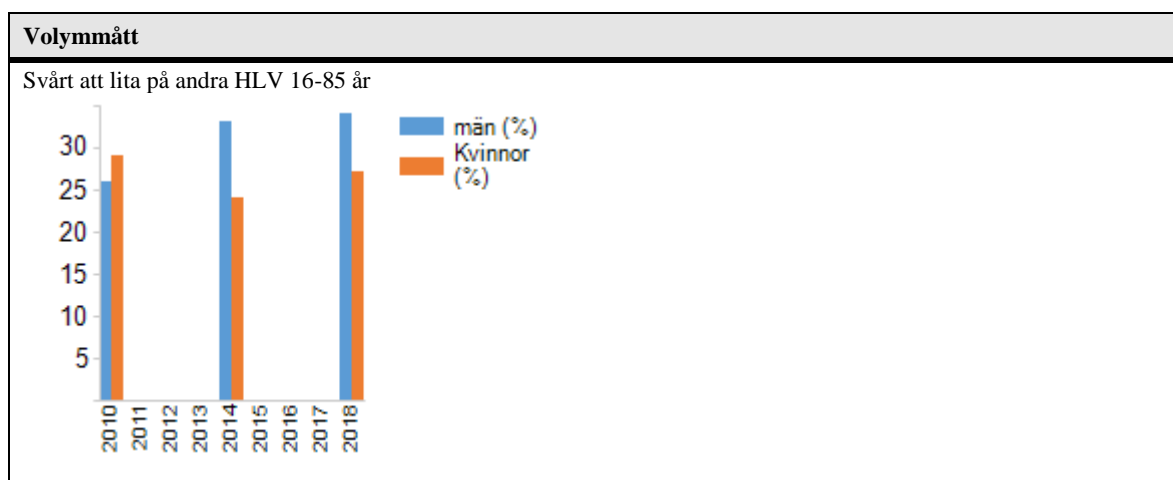
Tillit till andra

De som känner tillit till andra är också mer intresserade av att delta i sociala aktiviteter, vilket kan bidra till en bättre hälsa. Tillit är också en förutsättning för att känna sig trygg.

Analys

Andelen män i Nordanstig 2018 som har svårt att lita på andra människor ser man en marginell ökning från förra mätningen 2014 och i jämförelse med länet och riket ligger vi lite högre. Inom samma område har andelen kvinnorna ökat under denna period från 24-27% procent, ligger lite lägre än länet och riket men vi följer trenden av en ökning av att fler har svårt att lita på andra.

Andel kvinnor som anger att de avstått från att gå ut ensam på grund av oro eller rädsla ser man en marginell ökning i kommunen. Det bör dock noteras att det finns stora skillnader mellan könen: år 2018 var 24 procent av kvinnorna och 4 procent av männen i kommunen rädda att gå ut ensamma. I jämförelse med riket där ser man att trenden ökar bland männen från 8%, 2014- 12% 2018, kvinnorna från 34% 2014 - 44 % 2018.

Inflytande för ungdomar i skolan och i samhället

Beskrivning

Att känna delaktighet och inflytande är en rättighet för barn och unga och främjar utveckling och lärande. I Skollagen (SFS 2010:800) står att ”Barn och elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem”.

Analys

Enligt skolenkäten 2018 för barn och unga i åk. 5 och 9 har elevernas delaktighet och inflytande i skolan ökat.

Medelvärdet för elever i åk 5 i Nordanstigs kommun som på lektionerna är med och påverkar på vilket sätt de ska arbeta med olika uppgifter har ökat från 6,1 2016 till 6,6 2018. Medelvärdet för deltagande kommuner 2018 ligger på 6,4.

Under ett flertal år har personalen på förskolan, grundskolan och fritidshemmen arbetat för elevmedverkan.

Att känna sig delaktig och få känna glädjen av att kunna påverka sin vardag är ett viktigt instrument i vår strävan att alla elever ska känna sig trygga och att de lämnar skolan med god målpåfyllelse.

Medelvärdet har över tid ökat bland eleverna i åk 9 i Nordanstigs kommun från 5,1 2016 till 5,6 2018, eleverna känner sig mer delaktiga och upplever att de har möjlighet till inflytande. Lärarkåren har skapat förutsättningar för delaktighet och inflytande genom att vara tydlig i vilka krav som ställs på eleven och dess möjlighet att själv påverka sin vardag och sin kunskapsutveckling.

LUPP-undersökningen 2016 visade att andelen ungdomar i åk 8 och år 2 gymnasiet som tycker att de har mycket eller ganska stora möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen har minskat över tid bland killarna och ökat bland tjejerna i Nordanstigs kommun. Båda könen ligger under länsgenomsnittet i åk 8 men i år 2 på gymnasiet ligger killarna något lägre och tjejerna lite högre än länsgenomsnittet. Drygt 40 % av ungdomarna i åk 8 2016 och bland årskurs 2 gymnasiet ville drygt 65 % vara med och påverka frågor som rör kommunen. 2019 görs nästa LUPP-undersökning.

3.1.2 Ekonomiska och sociala förutsättningar

Ekonomisk och social trygghet är en av de grundläggande förutsättningarna för en god och jämlik hälsa i befolkningen. En drivkraft för de ekonomiska och sociala förutsättningarna kan till exempel vara den ekonomiska utvecklingen. Satsningar på hälsofrämjande insatser i samhället möjliggörs av en hållbar ekonomisk utveckling.

Analys

Bestämningfaktorer inom området är utbildningsnivå, arbetsmarknadsposition, ekonomiska villkor och boendemiljö.

Utbildningsnivån skiljer sig mellan könen i Nordanstigs kommun där flest kvinnor 39,8% har eftergymnasial utbildning, männen 16,4% totalt sett är det 23,3 % i åldrarna 25-74 år som har eftergymnasial utbildning. Flest, över 60% med gymnasial utbildningsnivå var förvärvsarbetande, totalt sett kvinnor och män 20-64 år i vår kommun, 2017. Källa: Hälsa på lika villkor och Öppna jämförelser

Inkomstnivån i kommunen 2016 var de med låg inkomstnivå totalt 17,6%, kvinnor 20,32% och män 15,7%. Kvinnor med hög inkomst 5,78% och 13,82% män 2016, i jämförelse med både länet och riket hade vi färre med hög inkomst.

Förvärvsfrekvens

På individnivå betyder ett arbete bättre ekonomiska förutsättningar och en vardag som bidrar till delaktighet och meningsfullhet. För samhället i stort betyder en hög förvärvsfrekvens ett högt skattetryck som kan finansiera välfärdstjänsterna. Arbetslöshet medför sämre ekonomiska förutsättningar för individen samt en förlust av det sociala stöd och den gemenskap som en arbetsplats erbjuder.

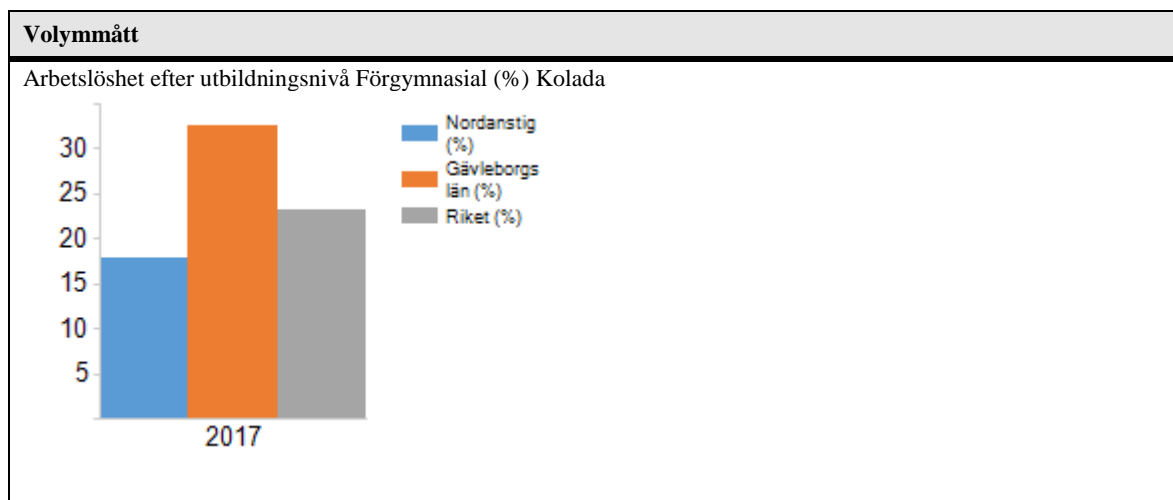
Analys

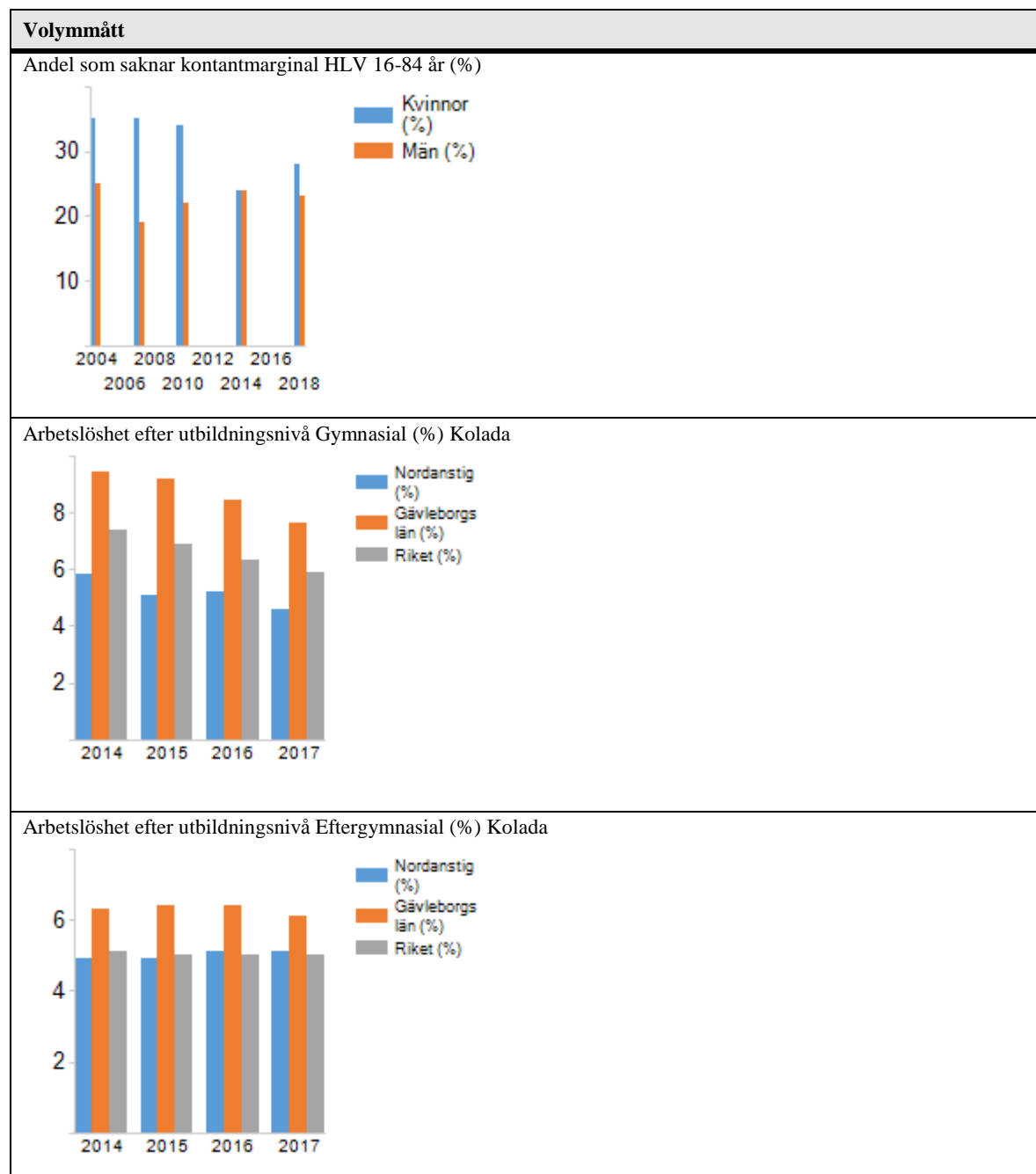
Arbetslöshet efter utbildningsnivå har för de med endast förgymnasial utbildning ökat från 2014 14,5% till 17,9% 2017, för de med gymnasial utbildning har arbetslösheten minskat från 5,8% 2014 till 4,9% 2017 och arbetslösa med eftergymnasial utbildning har ökat från 4,9 till 5,1 % i Nordanstigs kommun. Ser man i jämförelse med länet och riket så är färre arbetslösa i Nordanstig i alla nivåer.

Från 2018 års undersökning HLV är det en ny frågeställning gällande hjälp att klara oväntad utgift. Totalt 25 % behöver hjälp klara en oväntad utgift på 11 000 kr i Nordanstigs kommun. Männen och kvinnorna i Nordanstig lite färre än länet och riket.

Färre män har i kommunen upplevt ekonomisk kris 2018 13% i jämförelse med 2014 19%, kvinnorna en marginell ökning 14% 2018 från 12 % 2014. totalt lägre än både länet och riket.

•Med ekonomisk kris menas att personen någon gång under året har haft svårigheter att betala sina löpande vardagliga utgifter så som hyra, mat, räkningar m.m.

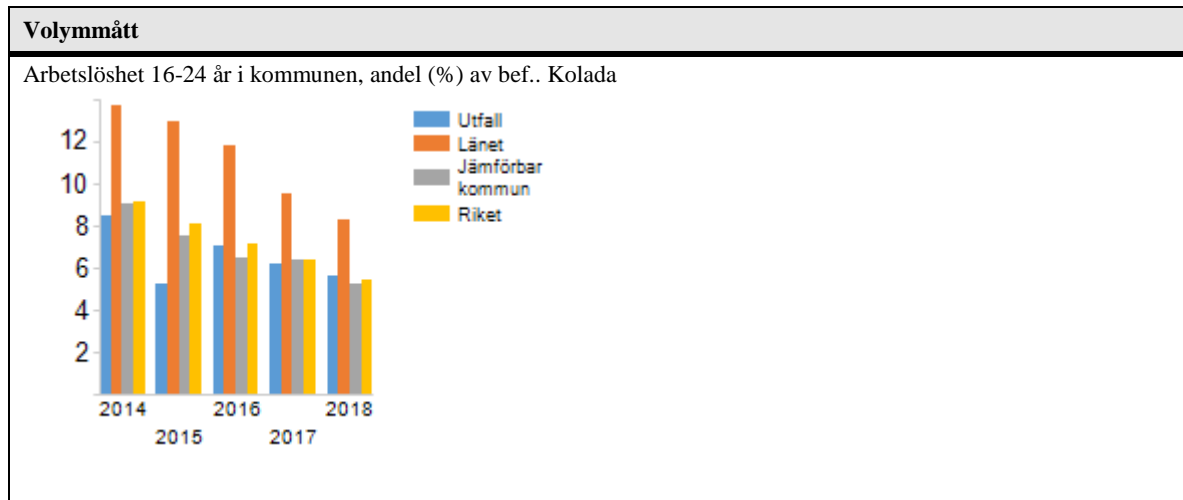

Arbetslöshet ungdomar

Analys

Arbetslösheten bland målgruppen 16-24 år visar en trend att minska i Nordanstigs kommun och i jämförelse med länet, jämförbar kommun och riket 2018 har vi minst andel arbetslösa.

Arbetslösheten i målgruppen 16-64 år visar att arbetslösheten är lägre än både länet och riket bland dem med förgymnasial och gymnasial utbildning 2017 och i linje med riket på eftergymnasial utbildning. Fördelat på kön så är färre kvinnor i Nordanstig arbetslösa än både länet och riket i alla nivåer, fler män med eftergymnasial utbildning i jämförelse med riket är arbetslösa i Nordanstigs kommun.

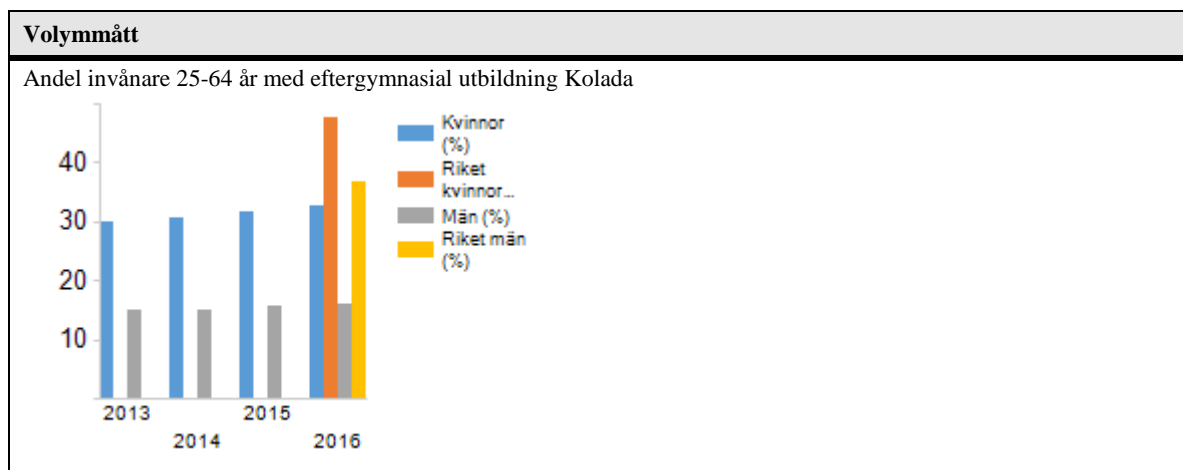
Utbildningsnivå

Världshälsoorganisationen (WHO) har i en rapport från år 2011 påvisat att hälsa påverkar utbildningsnivån och utbildningsnivån påverkar hälsan. Utbildningsnivån (högst avklarade utbildning) påverkar positioner på arbetsmarknaden och på så sätt även de ekonomiska, fysiska och psykosociala förutsättningarna.

Kommentar

Utbildningsnivån fortsätter att öka någon procent för varje år. Dock inte för männen, där det stannat av och planat ut. Mellan åren 2007-2017 ökade andelen i åldersgruppen 25-44 år med eftergymnasial utbildning med 10 procentenheter bland kvinnorna och tre procentenheter bland männen. År 2017 hade 37 procent av kvinnorna och 16 procent av männen en eftergymnasial utbildning. Det är betydligt lägre än riket.

Förvärvsarbetande efter utbildningsnivå 20-64 år med eftergymnasial utbildning, kvinnorna 35 % och männen 15%, 2017.

Inkomstfördelning

Ekonomi har betydelse för individers och familjers möjligheter att kontrollera och medvetet styra sina livsvillkor. En kontinuerlig inkomst och ekonomiska tillgångar är viktiga för hälsan. Ensamstående med barn har oftare en sämre ekonomisk situation än sammanboende med barn, även personer med utländsk bakgrund har oftare lägre inkomster än svenskfödda.

Analys

Andelen personer som har svårt att klara de vardagliga utgifterna har minskat över tid, både i länet och riket. Nivån i Nordanstig är ungefär densamma som i riket, ca 13 %. Fler Gävleborgare har dock svårigheter att klara en oväntad utgift på 11 000 kr. Små ekonomiska marginaler är vanligare bland yngre, personer med låg utbildningsnivå, personer från utomnordiska länder samt kvinnor födda i andra nordiska länder.

3.1.3 Barn och ungas uppväxtvillkor

Under barn- och ungdomstiden skapas förutsättningarna för resten av livet. Familjens livssituation är betydelsefull för barnets uppväxtvillkor. Stödjande och lyhörda föräldrar som förmår ge barnet en god fostran är ett barns främsta skyddsfaktor. Det är viktigt att föräldrar och andra viktiga vuxna ges förutsättningar för att vara barnets främsta resurs. Förskola, skola och fritidsaktiviteter är viktiga för att stimulera barns utveckling. Dessa kan också kompensera för sådant som föräldrar och andra viktiga vuxna inte förmår.

Någon vuxen att prata förtroligt med

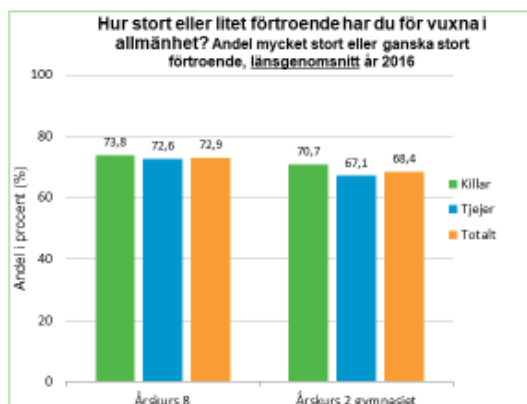
Att ha någon vuxen i sin närhet man kan vända sig till, oftast en förälder, är viktigt för barns och ungas utveckling.

Analys

LUPP 2016 visade på att 78 % killar och tjejer i åk 8 som har stort eller ganska stort förtroende för vuxna i allmänhet, det är högre än läns-genomsnittet. Gymnasieungdomar i årskurs 2 hade 24% ganska stort förtroende för politiker, 67 % av gymn. år 2 hade ganska stort förtroende för vuxna i allmänhet. Nästa LUPP-undersökning görs hösten 2019.

Delaktighet och inflytande

Källa: LUPP (2016) och Samhällsmedicin, Region Gävleborg

Självskattad hälsa

Analys

Den självskattade hälsan hänger nära samman med olika sociodemografiska grupper. Yngre mår bättre än åldersgrupperna över 45 år och uppåt. Det finns också socioekonomiska skillnader där andelen som mår bra är signifikant lägre i grupperna med gymnasial och förgymnasial utbildning i jämförelse med gruppen med högre utbildning. Kvinnorna 62 % och männen 63% i Nordanstig är på en lägre nivå i förhållande till länet och riket när det gäller bra eller mycket bra självskattad hälsa. Kvinnornas som mår någorlunda eller dåligt ser man att en högre andel i länet och den har ökat sedan förra mätningen 2014.

Det finns också ett tydligt mönster relaterat till främst ålder där andelen som mår någorlunda/dåligt i stort ökar med åldern. Det finns även socioekonomiska skillnader där en högre andel med förgymnasial utbildning mår någorlunda eller dåligt jämfört med gruppen med eftergymnasial utbildning.

Psykosomatiska besvär

Trots att de flesta unga uppskattar att deras hälsa är god rapporteras allt oftare psykosomatiska problem.

Analys

LUPP 2016 visar att drygt 17 % av gymnasieungdomarna har ont i magen flera gånger i veckan, drygt 25% har haft huvudvärk flera gånger i veckan de senaste 6 månaderna. Över 30% av gymnasieungdomarna har känt sig nedstämd, deppig eller nere och haft svårt att somna. Bland ungdomar i åk 8 är det i snitt inom samma områden drygt 13 % som haft besvär med huvudvärk, ont i magen, känt sig stressad, nedstämd och haft svårt att somna flera gånger i veckan de senaste sex månaderna.

Skolk

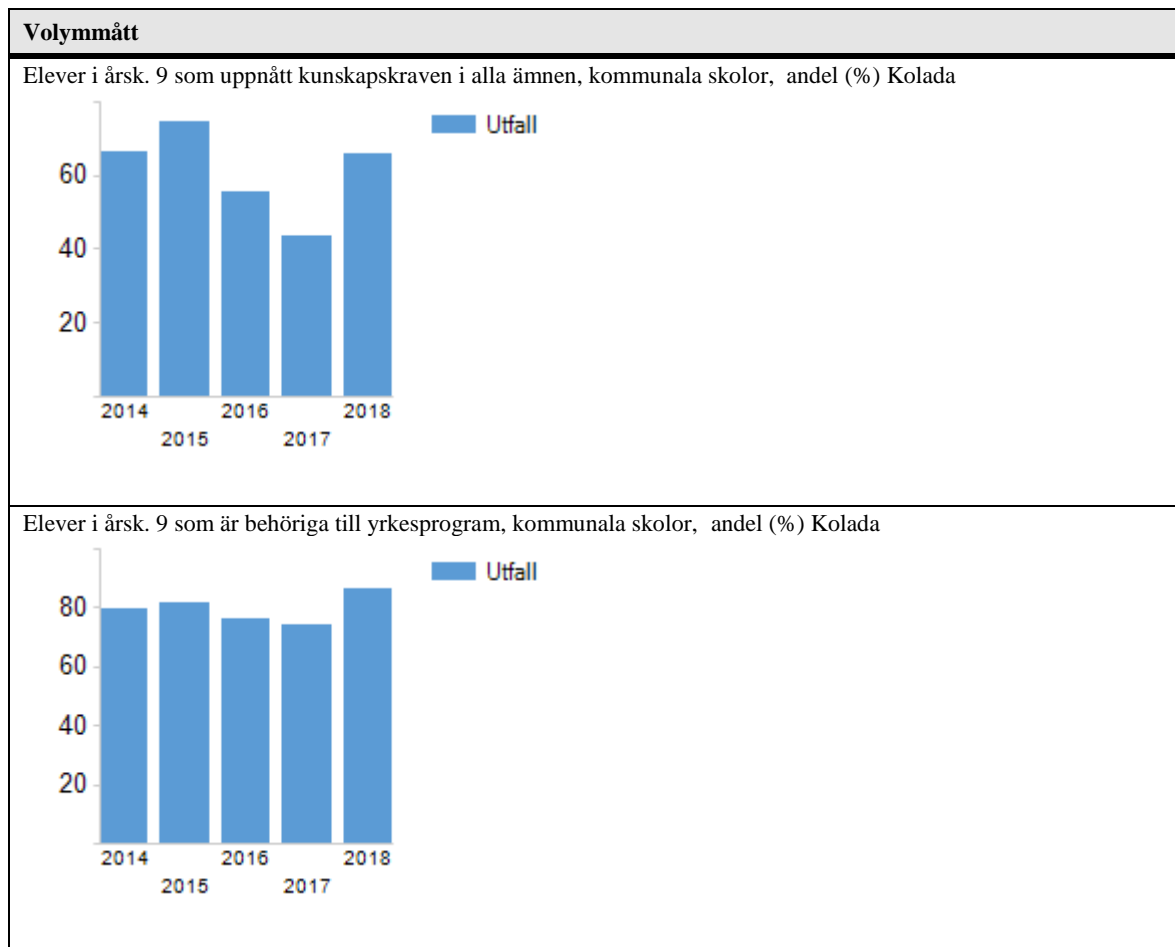
För individen är skolk ett symptom på missanpassning och låg trivsel. I skolenkäten ställs frågan om eleverna trivs i skolan. I LUPP-undersökningen 2017 var det drygt 70% som trivdes med stämningen i skolan bland årskurs 8 är det som trivs mycket bra eller ganska bra i skolan. För gymnasiets elever år 2 var andelen som trivs mycket bra eller ganska bra något högre jämfört med årskurs 8.

Betyg

Analys

Andelen elever i årskurs 9, 2018 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen i de kommunala skolorna i Nordanstig har ökat något om man ser till de tre senaste åren.

Analysen av läsåret 2017/2018 är att fler elever har haft möjlighet att nå högre betyg än under de två tidigare läsåren. Fortfarande är det allt för få elever som når kunskapskraven i alla ämnen och förklaringen till detta är att ett flertal väljer att fokusera på att komma in på gymnasiets praktiska linjer. Målsättningen är att ytterligare höja elevernas måluppfyllelse.

Medlem i förening

Att vara delaktig i en förening är hälsofrämjande på flera sätt. Det ger en inblick i demokrati och ett starkare socialt nätverk. Föreningslivet erbjuder också stimulerande och utvecklande aktiviteter där man kan agera tillsammans för att uppnå gemensamma mål.

Analys

Deltagande i idrottsföreningar Källa: Öppna jämförelser 2019

Det finns en bred och samstämmig forskning kring positiva effekter av idrott och fysiska aktiviteter. Förutom att bygga upp skelettet, musklerna och rörelseförmågan, kan idrott leda till många olika positiva effekter. Det handlar om exempelvis psykosocial och personlig utveckling, senare alkoholdebut och lägre alkoholkonsumtion samt kunskaper om kost, träning och hälsa. Det finns en påtaglig skillnad mellan könen i antal deltagartillfällen i idrottsföreningar på nationell, regional och lokal nivå 2016. Resultatet visade i Regionen 40 tillfällen för pojkar och 27 för flickor, i åldern 13–20 år med LOK-stöd under 2016 dividerat med antalet invånare.

Antal deltagartillfällen i åldern 13–20 år i LOK-stödsberättigade idrottsföreningar under året, dividerat med antal invånare 13–20 år, 2016 visar för Nordanstigs kommun mycket under riket.

2016 tyckte 75 % av killarna och 68% av tjejerna åk 8 i Nordanstig att det fanns mycket eller ganska mycket att göra på fritiden.

I jämförelse med länet så tycker killarna i Nordanstig något lägre och tjejerna i lite högre att det finns mycket eller ganska mycket att göra på fritiden. Nästa LUPP-undersökning kommer att genomföras 2019.

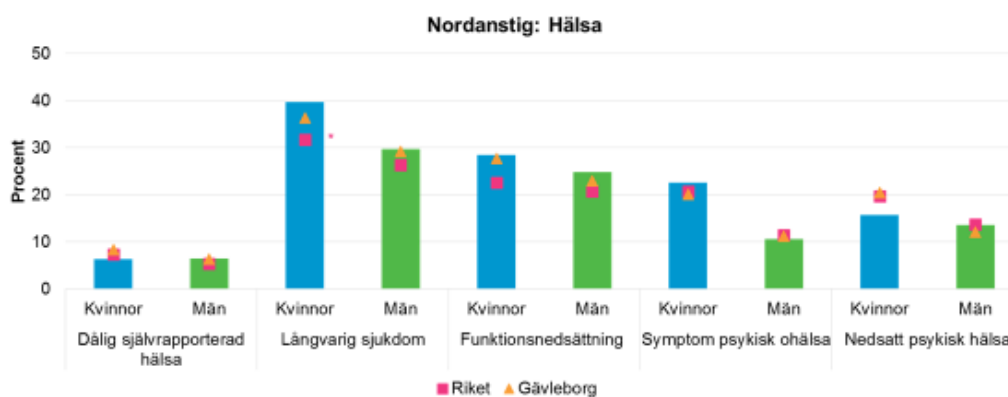
Volymmått								
<p>LUPP Andel som är medlem i en förening åk 8</p> <table border="1"> <caption>LUPP Andel som är medlem i en förening åk 8 (2016)</caption> <thead> <tr> <th>Kategori</th> <th>Andel (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Total (%)</td> <td>~50</td> </tr> <tr> <td>Killar (%)</td> <td>~48</td> </tr> <tr> <td>Tjejer (%)</td> <td>~55</td> </tr> </tbody> </table>	Kategori	Andel (%)	Total (%)	~50	Killar (%)	~48	Tjejer (%)	~55
Kategori	Andel (%)							
Total (%)	~50							
Killar (%)	~48							
Tjejer (%)	~55							
<p><i>Kommentar</i></p> <p>LUPP åk 8 Andelen som tycker det finns väldigt mycket/ganska mycket att göra på fritiden,</p> <table border="1"> <caption>LUPP åk 8 Andelen som tycker det finns väldigt mycket/ganska mycket att göra på fritiden (2016)</caption> <thead> <tr> <th>Kategori</th> <th>Andel (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Total (%)</td> <td>~70</td> </tr> <tr> <td>Killar (%)</td> <td>~80</td> </tr> <tr> <td>Tjejer (%)</td> <td>~65</td> </tr> </tbody> </table>	Kategori	Andel (%)	Total (%)	~70	Killar (%)	~80	Tjejer (%)	~65
Kategori	Andel (%)							
Total (%)	~70							
Killar (%)	~80							
Tjejer (%)	~65							
<p><i>Kommentar</i></p> <p>LUPP år 2 gymn. Andelen ungdomar som tycker det finns mycket/ganska mycket att gör på fritiden</p> <table border="1"> <caption>LUPP år 2 gymn. Andelen ungdomar som tycker det finns mycket/ganska mycket att gör på fritiden (2016)</caption> <thead> <tr> <th>Kategori</th> <th>Andel (%)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Total (%)</td> <td>~28</td> </tr> <tr> <td>Killar (%)</td> <td>~27</td> </tr> <tr> <td>Tjejer (%)</td> <td>~35</td> </tr> </tbody> </table>	Kategori	Andel (%)	Total (%)	~28	Killar (%)	~27	Tjejer (%)	~35
Kategori	Andel (%)							
Total (%)	~28							
Killar (%)	~27							
Tjejer (%)	~35							

3.1.4 Ungas försörjning och framtid

Utbildning, arbete och boende är centrala delar i ungas möjligheter att bli självständig i samhället. Att inte kunna etablera sig i tid i samhället medför risken att hamna i ett utanförskap som kan vara svårt att ta sig ur. Källa: Kunskap om unga i Gävleborg.

3.2 Livsmiljö

Levnadsförhållanden beskriver förutsättningarna i den miljö som människor lever och verkar i och som är närmare individen, t.ex. boendemiljön, arbetsmiljön eller den psykosociala miljön. Levnadsförhållandena påverkas av livsvillkoren.

Stjärnorna markerar att kommunens resultat är signifikant skilt från riket (rosa stjärnor) eller länet (orange stjärnor). Signifikansnivå 95%.

Källa: Nationella folkhälsoenkäten 2018 och Samhällsmedicin, Region Gävleborg

3.2.1 Hälsa i arbetslivet

Arbetslivet berör många människor under en stor del av deras liv. Arbetsmiljö, anställningsform och balans mellan arbete och fritid har betydelse för folkhälsan på flera sätt. Sjukskrivning och sjukfrånvaro har på längre sikt tydliga negativa konsekvenser för individers livskvalitet och medför även ökade kostnader för samhället.

Arbets skador

Arbets skador kan kategoriseras i tre grupper, arbetssjukdomar, arbetsolycksfall eller olyckor till eller från arbetet. Arbetssjukdomar är en arbets skada som orsakats utav besvär eller problem som pågått under en längre tid. Det kan vara exponering för kemiska ämnen, strålning eller långvarig psykisk påfrestning. Källa: Folkhälsan i Sverige 2016.

Analys

Antalet anmälda arbets skador (arbetsolyckor och arbetssjukdomar) var antalet anmälda arbetsolyckor för kvinnor 11 och 10 för män, 2017 i Nordanstigs kommun. Antalet med arbetssjukdom var det totalt 8 i kommunen 2017. siffrorna för 2018 kommer i slutet av mars 2018. Källa

Antalet arbetsolyckor i Länet 2017 var totalt 7 varav 6 kvinnor och 8 män per 1 000 sysselsatta.

Ohälsotal

Ohälsotal är ett mått på utbetalda dagar med sjukpenning, arbetsskadesjukpenning, rehabiliteringspenning, sjuk- eller aktivitetsersättning från socialförsäkringen (innehåller således inte dagar med sjuklön från arbetsgivare).

Analys

I Nordanstig ohälsotal per person och år 20-64 år låg totalt 2017 på 37,3 dagar, legat inom spannet 35,4- 46,3 ohälsodagar under perioden 2011-2017. Antalet ohälsodagar i kommunen efter ålder är det har 55-64 år hade flest sjukdagar per person och år 60,9 2017. I alla åldersspann hade kommunen fler ohälsodagar per person och år än både länet och riket.

Sjukpenningdagar

Det som står i motsats till minskningen av antalet ohälsodagar är antalet sjukpenningdagar. Sjukpenningdagar är ett mått på ersättning arbetstagaren/ arbetssökanden erhåller från Försäkringskassan vid frånvaro från arbete för sjukdom.

Analys

I december 2018 låg sjukpenningtalet på 12,2 % i Nordanstigs kommun och Länet 11,2%. Sjukpenningtalet i kommunen över tid har minskat lite under perioden 2015-2018. Källa: Försäkringskassan.

3.2.2 Miljöer och produkter

Boende, transporter, produktion och konsumtion av livsmedel och andra varor ger upphov till många faktorer som påverkar hälsan. Vissa miljöer innebär speciella risker för personskador, så som arbetsplatser, trafiken, hemmet, skola och fritidsmiljöer.

Olycksfall

Olycksfall och skador utgör ett stort folkhälsoproblem. Fallolyckor är den vanligaste skadeorsaken för att bli inlagd på sjukhus och utgör två tredjedelar av alla olycksfall.

Analys

År 2016 var antalet skador i genomsnitt 771 per 100 000 barn. Antalet skador bland barn i riket har legat på en relativt stabil nivå fram till 2011 Därefter ses i de flesta regioner en nedåtgående trend, där färre barn skadades 2016 än 2012. .Pojkar skadas betydligt oftare (830 per 100 000) än flickor (635 per 100 000) var antal barn i Gävleborg som slutenvårdats till följd av skadehändelse per 100000 barn i åldern 0–6 år, 2016.

Trygghet

Analys

Att känna trygghet på sin fritid, i skolan och på sin arbetsplats borde vara självklart där man ser en positiv trend för hela befolkningen i Nordanstigs kommun.

Enligt medborgarundersökningens resultat 2017 ser vi att medborgarna i kommunen känner sig trygga att vistas utomhus på kvällar och nätter, mot hot, rån och misshandel och mot inbrott i hemmet jämfört med genomsnittresultatet för kommuner i samma storleksklass.

Enligt LUPP känner sig över 80% av eleverna i åk 8 och år 2 gymnasiet oftast trygga i skolan, på stan/centrum, buss/tåg, internet och träning/fritidsaktivitet.

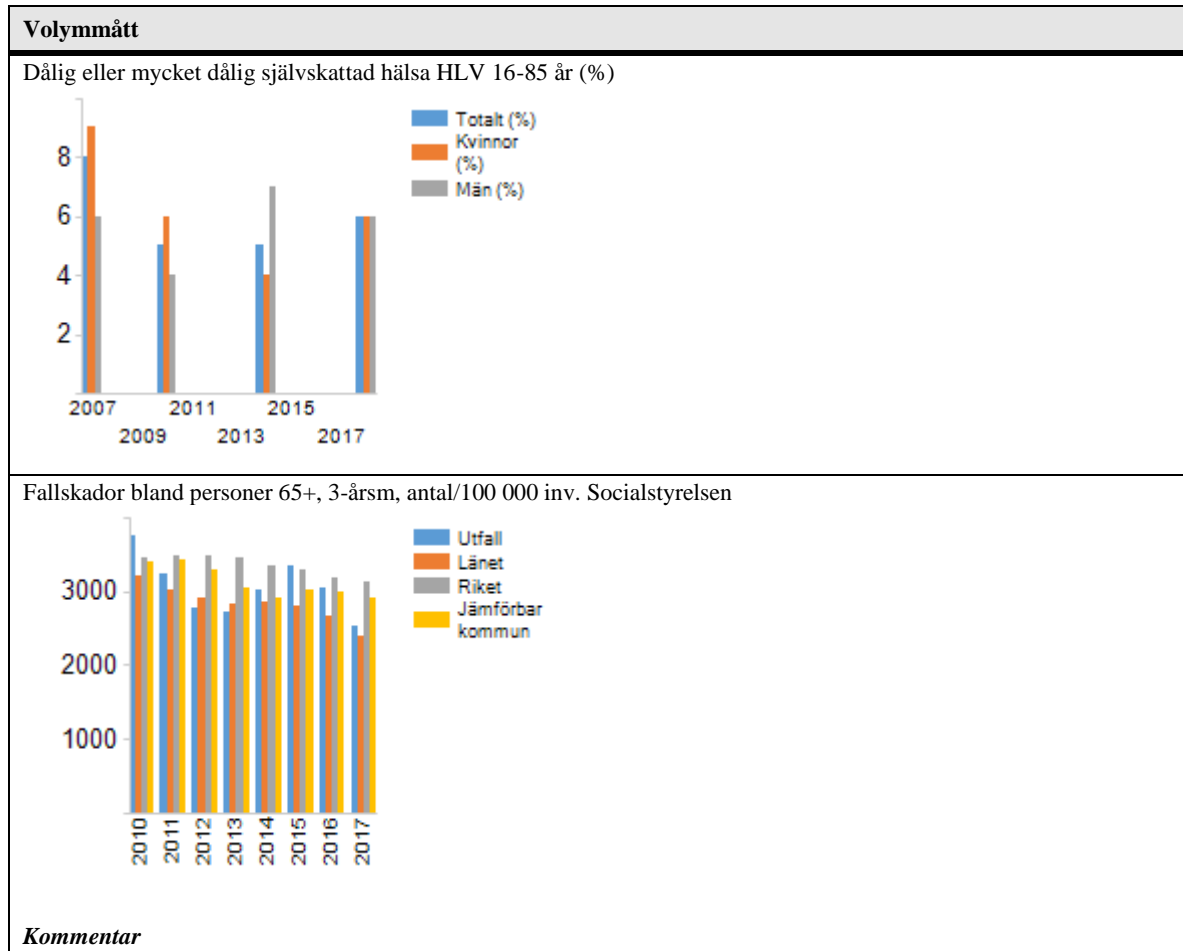
3.2.3 Hälsöfrämjande hälso- och sjukvård

Självrapporterad hälsa

Analys

Över tid har kvinnornas dåliga eller mycket dåliga självskattade hälsa legat ganska jämn i jämförelse med 2014, 4 % så har den ökat till 6% och är nu på samma nivå som männen. I jämförelse med länet och riket ligger kvinnorna lägre, männen i samma nivå som länet och riket.

Respondenterna anger själva hur de upplever sin hälsa. Den som svarar dålig eller mycket dålig anses ha en dålig självskattad hälsa.

3.2.4 Skydd mot smittspridning

Vaccinationer förebygger smittsamma sjukdomar. Näst efter rent vatten, är vaccinationer det som mest effektivt bidrar till folkhälsan i världen. Många allvarliga sjukdomar som var vanliga för har mer eller mindre försvunnit från Sverige, tack vare att många valt att följa våra nationella vaccinationsprogram.

Barnvaccinationer

Alla barn i Sverige erbjuds att vaccinera sig mot tio sjukdomar, genom barnhälsovården och elevhälsan. För de vaccinationer som ingår i det svenska vaccinationsprogrammet bedömer myndigheterna att riskerna med de sjukdomar man valt att förebygga vida överstiger riskerna med vaccination.

Antibiotikaresistens (MRSA)

Antibiotika är läkemedel som används för att behandla infektioner som orsakas av bakterier. Antibiotikaresistens innebär att bakterier utvecklar motståndskraft mot antibiotika. Det är ett allvarligt och växande folkhälsoproblem både i Sverige och i världen.

Analys

2018 minskade försäljningen av antibiotika med 4,2 procent i Sverige. Det visar ny statistik från Folkhälsomyndigheten. Minskningen syns i alla åldrar, men framförallt i gruppen barn och unga mellan 7 och 19 år.

Statistiken visar samtidigt att de regionala skillnaderna är stora och den totala antibiotikaanvändningen på recept ser olika ut i Sverige. I Gävleborgs län har förskrivningen av antibiotika minskat under 2018.

Sexualitet och reproduktiv hälsa

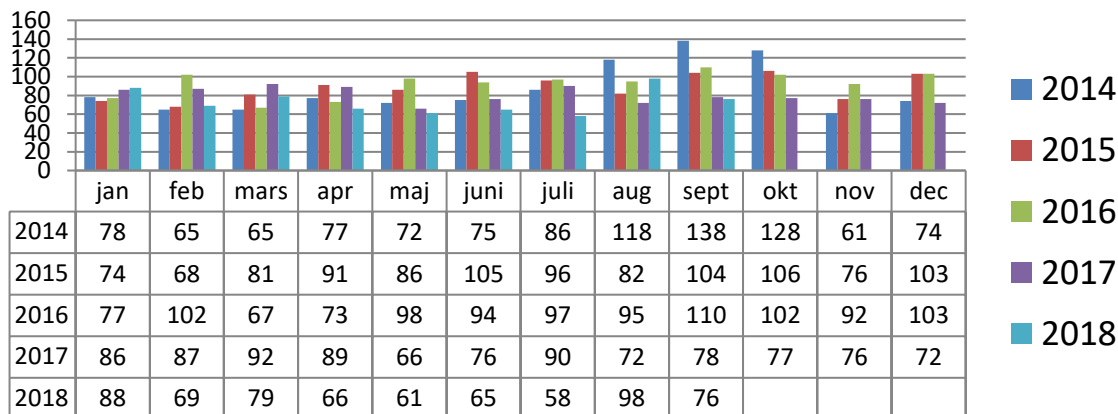
Sexuell och reproduktiv hälsa är ett område som har stor betydelse för människors livskvalitet, identitet och relationer och är att betrakta som en del av de mänskliga rättigheterna. Källa: Kairokonventionen 1994.

Personer som befinner sig i en minoritetsposition på grund av sexuell läggning eller könsidentitet utsätts därigenom för mer stress än andra. Detta kan vara en förklaring till att det finns en ökad psykisk ohälsa bland HBTQ-personer, liksom riskbruk av alkohol och förhöjd risk för självmord.

Sexuellt överförda infektioner

Klamydiainfektioner drabbar till övervägande delen unga människor, under 30 år. Sjukdomen är anmälningspliktig enligt smittskyddslagen vilket bland annat innebär att man som smittad är skyldig att medverka i smittspårning och behandling. Klamydiafallen är inte jämnt fördelade bland de unga utan flest smittade finns bland socialt utsatta.

Anmälda nya klamydiafall i Gävleborg per månad 2014-2018 Reviderad 2018-10-01

3.2.5 Brottsförebyggande arbete

Medborgarlöften för 2018

- Polisen prioriterar sin närvaro i Nordanstigs kommun genom en fortsatt bemanning av befintligt Poliskontor med fasta öppettider samt oregelbundna trafikkontroller, s.k. 20-minuterskontroller.
- Polisen, kommunen och andra aktörer i samhället skall genomföra två trygghetsvandringar
- Polisen och kommunen i samverkan med andra myndigheter genomför gemensamma krogkontroller

Analys

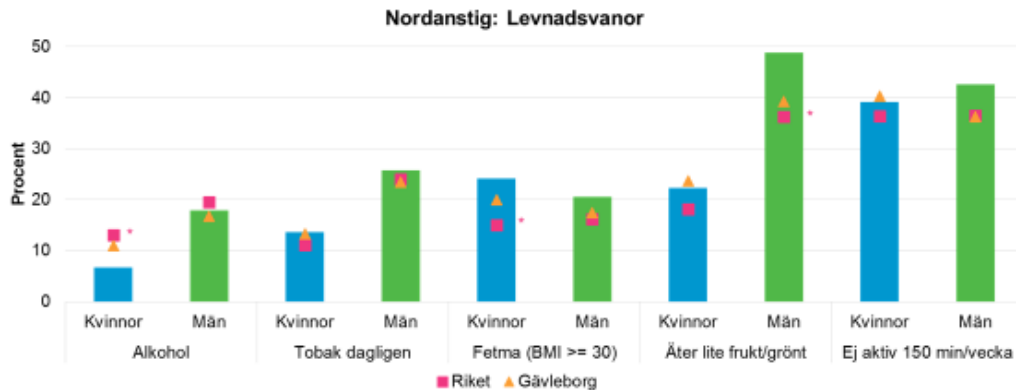
Under 2018 anordnades trygghetsvandringar i Bergsjö och Gnarp hösten med representanter från BRÅ, fastighetsbolag, hyresgästföreningen samt inbjudna från allmänheten. Rapport med förbättringar har delgivits berörda verksamheter och återkoppling presenterades på BRÅ- och folkhälsorådet.

i Bergsjö uppmärksammades trasiga belysningar vid busstation, och vissa gångvägar, mycket buskage och sly som skymmer sikt samt belysning, avsaknad av skyltar i rondell och hål i asfalt på vägar och gångvägar. Man har också under en längre tid haft problem med buskörning i centrala Bergsjö.

Tillsyn har gjorts på tre olika serveringsställen. På ett av ställena var det oordning och hög berusning utanför evenemanget. Inför 2019 har en samverkansgrupp bestående av socialsekreterare, polis och alkoholhandläggare träffats för att samarbeta/samverka inför samma evenemang 2019.

3.3 Levnadsvanor

Hälsosamma levnadsvanor främjar hälsa och förebygger ohälsa och sjuklighet. Viktiga bestämningsfaktorer för hälsa när det gäller levnadsvanor är fysisk aktivitet, matvanor, övervikt och fetma, tobaksanvändning, alkoholbruk och narkotika.

Stjärnorna markerar att kommunens resultat är signifikant skilt från riket (rosa stjärnor) eller länet (orange stjärnor). Signifikansnivå 95%.

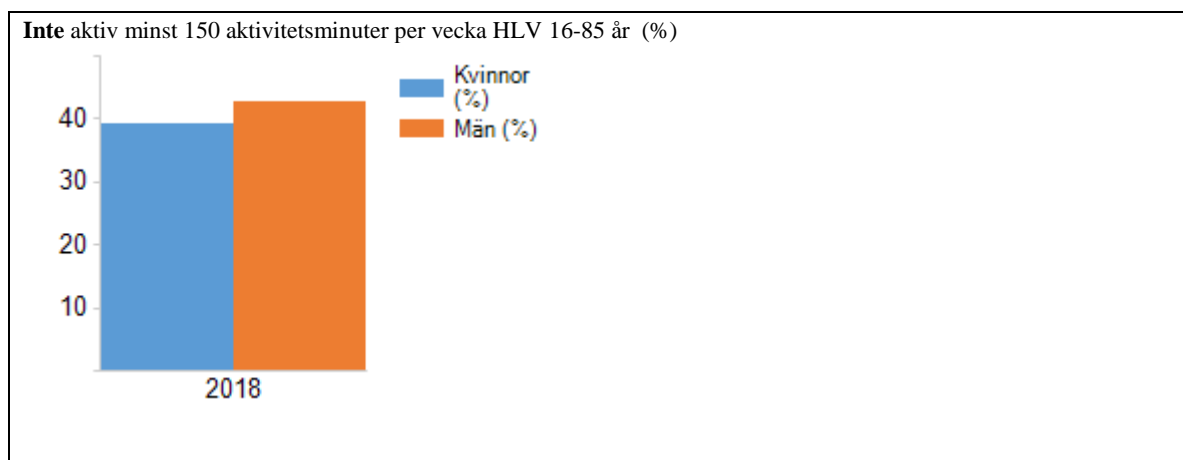
Källa: Nationella folkhälsoenkäten 2018 och Samhällsmedicin, Region Gävleborg

3.3.1 Fysisk aktivitet

Minst 150 minuters fysisk aktivitet per vecka är det gränsvärde som WHO rekommenderar för att måta tillräcklig fysisk aktivitet hos vuxna. All fysisk aktivitet räknas in. I folkhälsoenkäten används måttet aktivitetsminuter. Det baseras på två olika mått: självuppskattningar av fysisk träning respektive vardagsmotion. Fysisk träning viktas sedan dubbelt för att skapa måttet aktivitetsminuter. Den som inte uppnår 150 aktivitetsminuter per vecka bedöms vara otillräckligt fysiskt aktiv.

Analys

2018 visar att 39% av kvinnorna i Nordanstig 16-85 år, är **inte** aktiv minst 150 minuter/vecka, 42 % av männen **inte** är aktiv minst 150 minuter/vecka. Kvinnor lika som länet men männen rör sig mindre i Nordanstig än länet, i jämförelse med Riket för sig både kvinnor och män mindre i Nordanstig.

3.3.2

3.3.3 Matvanor och livsmedel

Inom området Levnadsvanor visas resultaten kring frågor kopplade till riskabel alkoholanvändning, tobaksanvändning, fetma, konsumtion av frukt/grönt samt fysisk aktivitet.

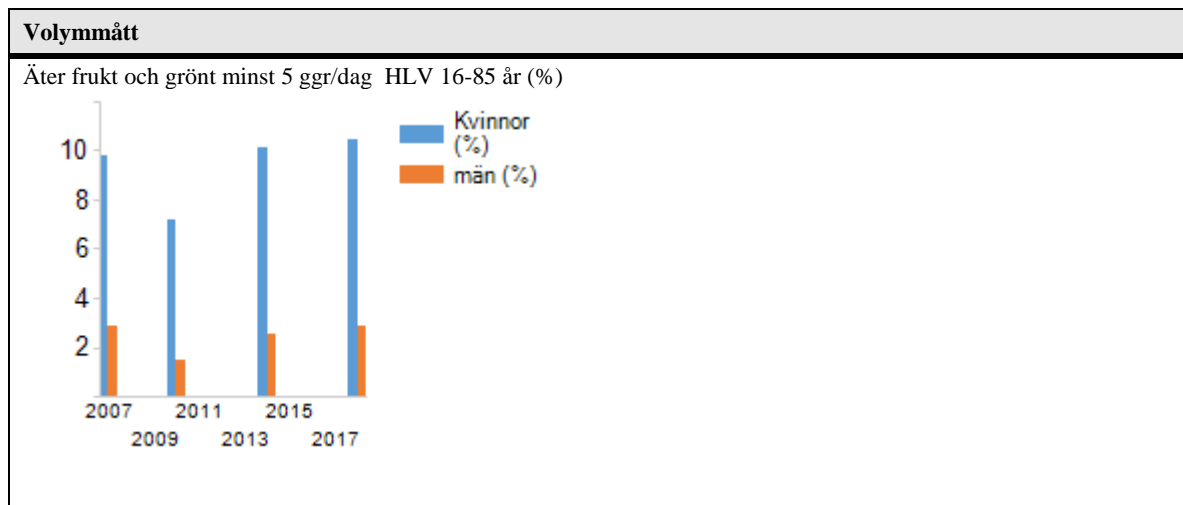
Analys

Över tid har kvinnorna i Nordanstig som äter frukt och grönt minst 5 ggr/dag legat lika som länet men något lägre än riket. Männerna har över tid legat lite lägre än både länet och riket. Det som sticker ut är skillnaden mellan könen som också över tid har det varit stora skillnader, 10,4% av kvinnorna och 2,8% av männen, 2018 som äter frukt och grönt minst 5 ggr/dag.

Ytterligare ett mått som finns i HLV Äter **lite** frukt och grönt högst 1,3 ggr/dag

Man ser man en trend över tid av att männen äter lite frukt och grönt, 2010 var det 36% idag ligger vi på nästan 50%. Vi har legat i snitt med riket i tidigare mätningar men nu en markant ökning och även i Regionen sticker det ut.

Bland kvinnorna så har det legat jämnt över tid 2007-2018 att 20-25% äter för lite frukt och grönt, lite högre än i jämförelse med riket men i linje med regionen.

3.3.4 Alkohol, narkotika, doping, tobak och spel

Analys

Alkohol

Nästan 7% av kvinnorna i Nordanstig ligger på riskkonsumtion av alkohol, 2018, samma nivå som 2014 men över tid så har de minskat 14%, 2010. Nästan 18% av männen i Nordanstig ligger på riskkonsumtion av alkohol, inte någon stor förändring över tid 2010 21%. Kvinnorna i Nordanstig lägre i jämförelse med länet och riket, männen i stort sätt i linje med länet och riket.

Den genomsnittliga årskonsumtionen för samtliga elever i Region Gävleborg var 1,0 liter och i riket var den 1,2 liter. Inga nämnvärda köns-skillnader kunde utläsas i varken regionen eller riket. i Nordanstigs fall alltså en årskonsumtion på 2,5 liter över regionens och rikets.

Berusningsdebut- en kärn-ANDT-indikator är andelen elever som uppgett att de berusat sig vid 13 års ålder eller tidigare. Nordanstig översteg andelen elever med tidig berusningsdebut, låg på nivåer 10 % över regionen och riket 2017.

Narkotika och doping

Andelen 16-85 år som har använt cannabis någon gång har ökat över tid i Nordanstig, länet och riket. Gävleborg har lägre andelar än riksgenomsnittet.

Andelen 16-85 år som använt annan narkotika någon gång är oförändrat på 2 % över tid bland kvinnorna och en minskning bland männen från 5% 2014 -3 % 2018.

CAN 2017 låg Nordanstigs ungdomar i åk 9 totalt lägre i jämförelse med länet och riket. Man ser också en minskning över tid.

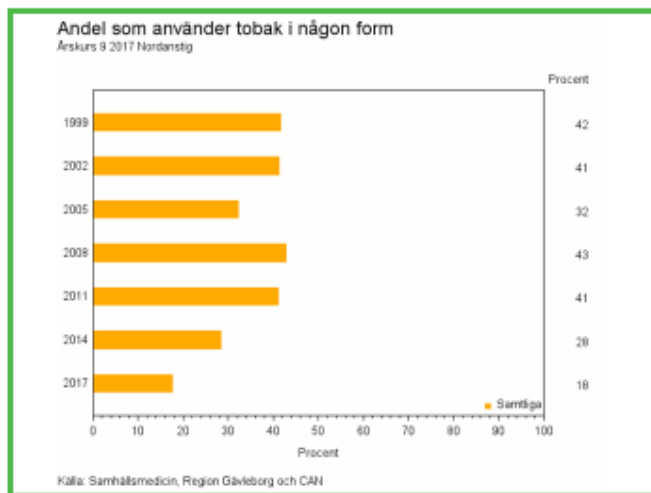
Tobak

Bland både män och kvinnor är det i åldersgruppen 45-64 år som andelen dagliga tobaksanvändare och rökare är högst. Det finns ett tydligt socioekonomiskt mönster när det gäller tobaksanvändning där andelen dagliga tobaksanvändare och rökare är högst i gruppen med förgymnasial och gymnasial utbildning och lägst i gruppen med eftergymnasial utbildning.

Hälsa på lika villkor 16-84 år, visar att andelen som dagligen använder tobak har gått från 38 procent till 26 procent bland männen och från 25 till 14 procent bland kvinnorna i Nordanstig sedan första mätningen 2004. Under samma tidsperiod har andelen som röker dagligen gått från 15 till 7 procent bland männen och från 16 till 7 procent bland kvinnorna. Rökvanorna har därmed i princip halverats sedan första mätningen 2004.

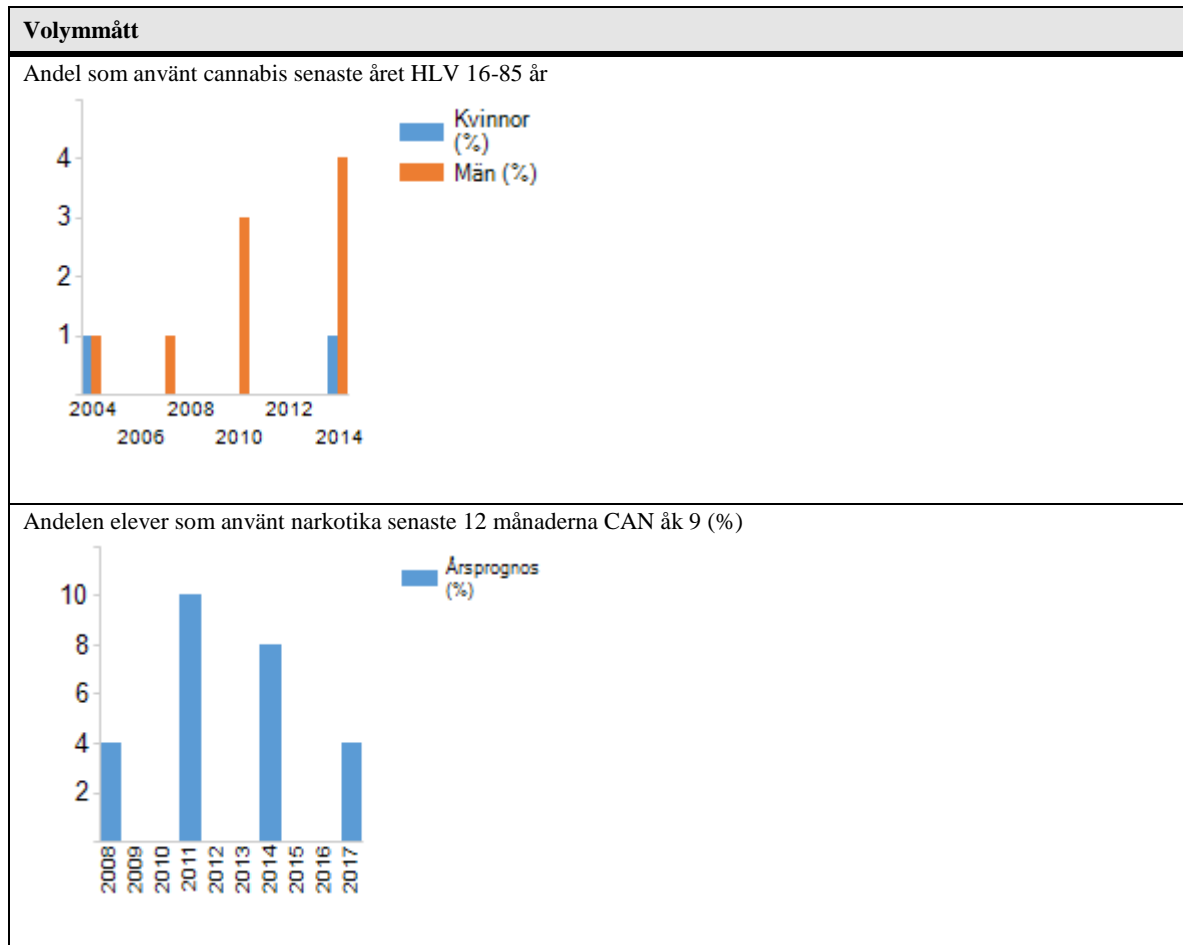
Bland unga visar CAN undersökningen att andelen dagligrökare bland åk 9 i Nordanstig minskat över tid och andelen som snusar har mer än halverats sedan 2014, från 21 procent till 8 procent 2017. Andelen som använder tobak i någon form har minskat från 28 procent 2014 till 18 procent 2017. År 1999 var andelen som använde tobak i någon form i åk 9, 42 procent.

Sedan 2012 har man arbetat efter Tobaksfri duos metod på kommunens skolor bland åk 6-9, där ungdomarna får information och kunskap om tobakens påverkan på hälsan och miljön, kontraktsskrivning med en tobaksfri vuxen om att vara tobaksfri med årlig försäkran och utlottningar.

Spel

Över tid kan man se att riskabelt spelande har minskat lite sedan förra mätningen både bland kvinnor och män i Nordanstig och lägre än länet och riket.

3.3.5 Äldres hälsa

Analys

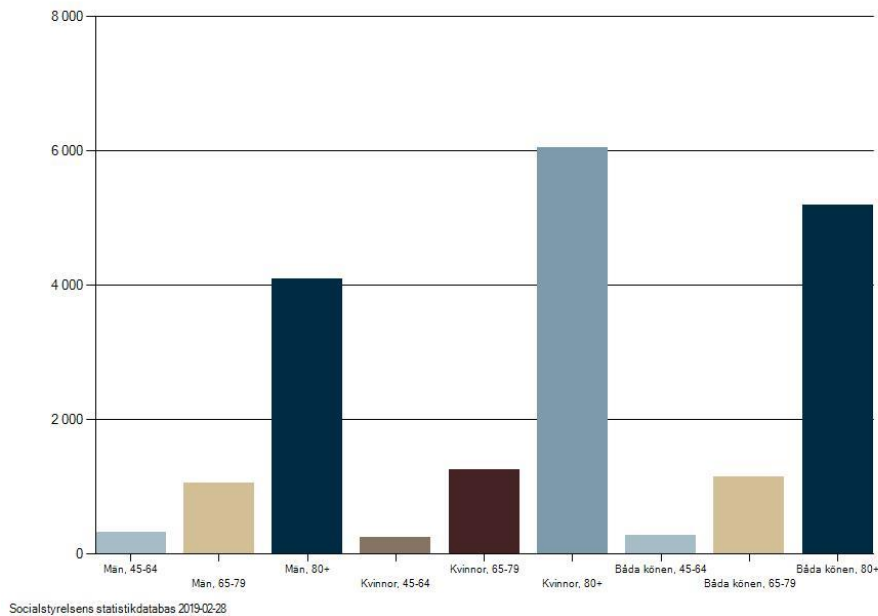
Medellivslängden i Sverige fortsätter att öka. I Nordanstigs kommun har den under femårsperioden 2013-2017 är medellivslängden minskat något 81,8 år (82,4 2012-2016) för kvinnor och 78,6 (78,2 2012-2016) för män i Nordanstig. I riket samma period 2012-2016 är medellivslängden 80,2 för män och 83,8 för kvinnor. I Nordanstig är därmed medellivslängden både män och kvinnor kortare än i riket. Befolkningen och ålderssammansättningen har stor betydelse för folkhälsan. Det finns ett direkt samband mellan andelen äldre i en befolkning och behov av vård och omsorg. Andelen människor i arbetsför ålder kan också ge en uppfattning om både tillgång på arbetskraft och skatteunderlag.

I Nordanstig är dödligheten i hjärt- och kärlsjukdom för både män och kvinnor högre än i riket. Femårsperioden 2011-2015 dog totalt sett, 120 män och 115 kvinnor i en hjärtkärlsjukdom. Under perioden har dödligheten i Nordanstig minskat för både män och kvinnor. Död i skador

Diagnosgruppen skador består av ett flertal olika dödsorsaker, bland annat undergrupperna trafikolyckor och självmord. I Nordanstig är dödligheten för både män och kvinnor högre än i riket. Femårsperioden 2011-2015 dog 23 män och 13 kvinnor i olika typer av skador. I Nordanstig har under perioden dödligheten ökat för kvinnor, men varit i det närmaste lika för män. I riket har under samma period dödligheten i skador för både män och kvinnor varit i det närmaste lika.

Skador

Antal personer per 100 000 invånare vårdade i slutenvård (3-årsmedelvärde), Nordanstig, Fallolycka, 2015-2017

Analys

Fallskador 80+ 3-årsm,värde antal 1000 inv. 2015-2017 ser man att efter 80 år så sker en ökning av fallolyckor bland kvinnorna. Källa: socialstyrelsen

Fallolyckor, vårdande 65 år totalt 1771,3 (per 100 000 invånare) i Nordanstigs kommun 2016 om man ser det över tid har det minskat och framförallt bland kvinnorna. Källa: Kommunfakta folkhälsomyndigheten.

Socialt deltagande

Det sociala deltagandet är generellt lägre i Gävleborg jämfört med riket, för både kvinnor och män. Det sociala deltagandet varierar också tydligt mellan olika demografiska, socio-ekonomiska och etniska grupper. Signifikant fler äldre har ett lågt socialt deltagande än yngre. Ett lågt socialt deltagande är också vanligare bland personer med lägre utbildningsnivå jämfört med de med högre utbildning, samt bland personer födda utom Norden.

4 Nordanstigs kommun vision 2020 och slutsatser i välfärdsboks slutet

Hälsan är en resurs för individen medan folkhälsan är ett mål för samhället och det lokala folkhälsoarbetet syftar till att ge förutsättningar som stimulerar till en god folkhälsa och trygghet för hela befolkningen i Nordanstig utifrån hållbar utveckling som innefattar ekonomisk, ekologiska, sociala och kulturella aspekter. Det övergripande målet är att under perioden 2016-2020 ur ett hållbarhetsperspektiv främja folkhälsan och tryggheten för hela befolkningen i Nordanstigs kommun.

Vision 2020 Nordanstig *Naturligtvis-Här förverkligar du dina livsdrömmar*

Genom att arbeta aktivt för att skapa attraktiva boendemiljöer, värna miljömedvetet tänkande, identifiera framtida förändringar i omvärlden som Nordanstig ska vara bra på att möta, ta till vara på engagemang och idéer som finns hos våra medborgare, förenkla samverkan som främjar kreativitet och entreprenörskap, möjliggöra skapande forum och mötesplatser för ett rikt kultur- och föreningsliv, sträva efter goda kommunikationer och modern teknik som minskar avstånd - möt världen vid köksbordet.

I följande avsnitt drar vi några slutsatser med koppling till några av Nordanstigs visionsmål kopplade till Kommunfullmäktiges mål och de prioriterade folkhälsomålen för perioden. 2016-2020

Delaktighet och inflytande

Utveckling och samordning av föreningsaktiviteter, valförberedelser, ungdomsinitiativ, ungdomsfullmäktige och medborgardialoger kan vara några av de bidragande orsakerna till ökad delaktighet och inflytande för medborgarna i vår kommun.

Att mäta valdeltagandet ger en god bild av hur delaktiga och inflytelserika medborgarna känner sig eftersom känslan av att kunna påverka och känslan av tillhörighet påverkar valdeltagandet. Det var en marginell minskning på valdeltagande 2018 i jämförelse med 2014.

I jämförelse med riket och länet så är andelen med lågt socialt deltagande högre i Nordanstigs kommun. Statistiken visar på att tilliten till andra är ganska låg i vår kommun och man vet att de som känner tillit till andra är också mer intresserade av att delta i sociala aktiviteter, vilket kan bidra till en bättre hälsa. Tillit är också en förutsättning för att känna sig trygg.

Ekonomiska och sociala förutsättningar

En av de grundläggande förutsättningarna för en god och jämlik hälsa i befolkningen är ekonomisk och social trygghet. Det finns ekonomiska tillväxtmodeller som lyfter fram hälsans påverkan på befolkningen och dess samband med ekonomisk tillväxt. Samhällen med hög ohälsa och sjukskrivning som är hög i vår kommun, har svårt att få en god ekonomisk utveckling.

Barn och ungas uppväxtvillkor

Många unga i åk 8 och åk 2 gymnasiet 2016 hade stort förtroende för vuxna men litet förtroende för politiker i vår kommun. Miljön i hemmet, i förskolan och skolan samt barn och ungas kompetenser är bestämningsfaktorerna som följs inom området.

Kommunen har genom att stödja föräldrautbildningar och ökad samverkan med familjecentralerna, erbjudit Cope utbildning för vårdnadshavarna samt att skolan och elevhälsan genom stödjande förebyggande arbete ökar förutsättningarna till goda uppväxtvillkor för barn och unga i Nordanstigs kommun.

ANDT- alkohol, narkotika, doping och tobak

Barn och ungas möjligheter till en framtida god hälsa förbättras genom att de inte börjar röka eller använda narkotika. En uppskjuten alkoholdebut ger också bättre förutsättningar för det fortsatta livet. Inom detta område kan vi se stora framsteg. Kommunen skrev 2017 på och ställde sig bakom strategin Ett Rökfritt Sverige 2025 där vi har ett gemensamt ansvar att nå målet att rökningen ska ha minskat till mindre än 5% hos vuxna befolkningen 2025.

Nya nationella målet för folkhälsopolitiken antogs 2018, är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Till det har de elva folkhälsomålen nu blivit åtta.

"Att främja hälsa och förebygga ohälsa bidrar till att säkra en framtida välfärd"

5 Åtgärdsplan

Sedan 2010 har Nordanstigs kommun en folkhälsoplan som en utgångspunkt i folkhälsoarbetet med prioriterade folkhälsomål som grund.

Det övergripande målet under perioden 2016-2020 är:

Att under perioden 2016-2020 ur ett hållbarhetsperspektiv främja folkhälsan och tryggheten för hela befolkningen i Nordanstigs kommun.

De prioriterade folkhälsomålen som legat som grund i arbetet är:

- Delaktighet och inflytande
- Ekonomiska och sociala förutsättningar
- Barn och ungas uppväxtvillkor
- ANDT -Alkohol, Narkotika Doping och Tobak.

En revidering av folkhälsoplanen kommer att göras under 2019 för 2020-2024 efter de nya nationella folkhälsomålen och resultaten av välfärdsbokslutet 2018 samt med koppling mot agenda 2030.

Folkhälsoarbetet är en investering för välfärd och ekonomisk tillväxt

Folkhälsan är en del av arbetet med hållbar utveckling. Ett av de 17 globala målen är hälsa men ett flertal av de övriga målen påverkar hälsan. Se figur

Främjande och förebyggande insatser för en god folkhälsa präglar agendans alla delar med målet att människans liv ska kunna genomlevas på en planet med begränsade resurser. Det finns också ekonomiska tillväxtmodeller som lyfter fram hälsans påverkan på befolkningen och dess samband med ekonomisk tillväxt. Samhällen med hög ohälsa och sjukskrivning, förutom mänskligt lidande, har svårt att få en god ekonomisk utveckling. Källa: Folkhälsomyndighetens faktablad

